

що внаслідок їх проведення відновлення молодого покоління лісу повинно проходити тільки природним шляхом.

Способи лісовідновних рубок мають бути комплексними, з поєднанням добровільно-вибіркових і групово-вибіркових рубок верхнього намету деревостану та проведенням доглядових рубань за деревами нижніх ярусів. Ці способи диференціюються залежно від породного складу, вікової структури, повноти деревостанів, наявності та життєздатності підросту господарсько-цінних порід.

Останнім часом у практиці лісівництва часто використовують термін переформування, його розглядають як процес реструктуризації вже сформованих біоценозів. Тобто переформувати можна щось вже сформоване неправильно, чи як наслідок відсутності формування після рубки, або екологічного стихійного явища, чи антропогенного (зокрема і рекреаційного) впливу, якщо в цьому є потреба [2].

Переформування апріорі визначає недосягнення результатів формування або невірні його спрямовувальні завдання. Тобто це процеси спрямованого антропогенного впливу лісгосподарськими заходами для отримання певного стану, прогнозованого результату чи утримання ситуації в певних параметрах. Процес господарського втручання у таких випадках може визначатись як формування, підтримки чи забезпечення стійких параметрів лісової екосистеми.

Рубки переформування у похідних ялиниках проводять у всіх категоріях лісів згідно з "Правилами поліпшення якісного складу лісів" і поєднують першочергове, одночасне вирубування окремих дерев або їх груп із сприянням природному лісовідновленню з метою формування корінних деревостанів. Стадії переформування похідних ялиників – це основні етапи трансформації похідних ялиників у корінні, які характеризуються певними розмірними параметрами деревостанів і складом порід та їх змінами, а також особливостями функціонування корінних деревостанів [3].

Основними завданнями рубок переформування є перетворення одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні деревостани та сприяння природному відновленню корінних деревостанів. Рубки переформування, як складова вибіркової системи ведення господарства, є економічно доцільними для лісгосподарських підприємств. При цьому зникає потреба у заготівлі насіння, виросуванні садивного матеріалу, створенні культур і догляду за ними.

Висновки. Ведення лісового господарства вважають екологічно збалансованим, якщо формування насаджень забезпечує еволюційну динаміку типів лісу. Реалізація лісгосподарських заходів з відновлення корінних деревостанів, застосовуючи вибіркочну систему господарювання у вигляді рубок лісовідновлення і переформування, дасть змогу в перспективі забезпечити сталість лісокористування у всіх регіонах, значно поліпшити якісний склад лісів, оптимізувати вікову структуру насаджень, домогтись поновлення деревостанів природним шляхом, підвищити їх стійкість, естетичну цінність і продуктивність.

Література

1. Генсирук С.А. Ліси – багатство і краса землі / С.А. Генсирук. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1980. – 212 с.

2. Порадник Карпатського лісівника / за ред. М.В. Чернявського, В.І. Парпана. – Івано-Франківськ : Вид-во "Фоліант", 2008. – 368 с.

3. Рекомендації з ведення лісового господарства в похідних ялиниках Українських Карпат / кер. В.І. Парпан. – Івано-Франківськ : Вид-во УкрНДДігріліс, 2013. – 33 с.

4. Свиріденко В.Є. Лісівництво. підручник / В.Є. Свиріденко, О.Г. Бабіч, Л.С. Киричок. – К. : Вид-во "Арістей", 2005. – 544 с.

5. Чернявський М.В. Наближене до природи ведення лісового господарства в Україні / М.В. Чернявський, Г.Т. Криницький, В.І. Парпан // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 9. – С. 29-35.

Надійшла до редакції 04.04.2016 р.

Запоточный М.М. Возобновление коренных древостоев как основа применения избирательной системы хозяйствования

Формирование устойчивых древостоев, которые соответствуют требованиям экологически ориентированного лесоводства, является главной задачей ведения лесного хозяйства в современных условиях при интенсивном антропогенном (в частности и рекреационном) воздействии. При этом применяют индивидуальные и дифференцированные подходы к ведению лесного хозяйства, одним из которых является восстановление коренных древостоев. Эти принципы могут быть реализованы на практике при избирательной системе хозяйствования, применяя непрерывные рубки лесовосстановления и переформирования, что обеспечит эволюционную динамику типов леса.

Ключевые слова: производные насаждения, коренные насаждения, рекреационный потенциал, биологическая стойкость.

Zapotochnyi M.M. Restoration of Native Stands as the Basis of a Selective Economic System

Formation of sustainable forest stands that meet environmentally oriented forestry is the main task of forestry management in modern terms under intense anthropogenic and recreational effects. Individual and differentiated approaches to forest management, one of which is the restoration of native stands, are applied. These principles can be implemented in a selective economic system, applying continuous felling of forest regeneration and reorganization, which will provide the evolutionary dynamics of forest types.

Keywords: derivative planting, native planting, recreation potential, biological firmness.

УДК 502.7:631.524:581.55:58.006(477.41)

МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТРОДУКЦІЙНОЇ ПОПУЛЯЦІЇ STAPHYLEA PINNATA L. У ФІТОЦЕНОТИЧНИХ УМОВАХ ДЕНДРОПАРКУ "ОЛЕКСАНДРІЯ"

Л.В. Калашиківа¹

Наведено інформацію про довготривалі моніторингові дослідження (2004-2014 рр.) інтродукційної популяції реліктового виду, занесеного до Червоної книги України, *Staphylea pinnata* L., яка формувалася в екосистемах дендропарку "Олександрія" із 1971 р. Наведено дані, які відображають зміни площі, чисельності особин, вікової диференціації в межах локусів популяції упродовж досліджень. Надано опис фітоценотичних та екологічних умов існування та кількісну оцінку морфометричних параметрів генеративних особин, які відображають їх життєздатність у локусах з різними екологічними умовами.

¹ Зав. лаб. природної флори Л.В. Калашиківа, канд. біол. наук – Державний дендрологічний парк "Олександрія" НАН України, м. Біла Церква

Ключові слова: моніторинг, інтродукційна популяція, *Staphylea pinnata* L., екологічний оптимум, морфометричні параметри.

Інтродукційну популяцію розглянуто як сукупність особин реліктового виду *Staphylea pinnata* L., які займають невелику ділянку однорідної площі у фітоценозах дендропарку "Олександрія". Популяція характеризується за віковим принципом і життєвістю виду. Дослідження багатьох авторів засвідчили, що екологічна, морфологічна і фізіологічна диференціації рослин у межах популяції мають адаптивний характер і досягаються внаслідок змін у динаміці росту особин, характеру морфологічних структур надземної і підземної частин, різниці розмірів структур у генеративному стані [2, 3, 5-7, 12]. З'ясування в межах ценопопуляції якісної неоднорідності особин дає змогу виділяти у їх складі певні групи, які є підсистемами популяції: статеві, що включають особини однієї статі, вікові – одного вікового стану, віталітетні – однакового життєвого стану. Оцінювання життєвого стану особин пов'язане з використанням показників, які відображають міцність розвитку вегетативних і генеративних органів та ступінь пристосування їх до умов існування, які ніколи не бувають ідентичними за екологією. Особливу увагу приділено збереженню реліктових видів у культурі, які хоча і адаптовані до нових умов навколишнього середовища, але за своєю природою є дуже консервативними.

Одним із найпоширеніших методів детального вивчення популяції є аналіз особин, які її утворюють. Мета моніторингових досліджень інтродукційної популяції реліктового виду клокички перистої у дендропарку "Олександрія" передбачала довготривале спостереження за змінами чисельності, вікового стану та життєздатності особин у локусах з різними ценотичними умовами існування. Така діагностика стану популяції дала змогу прогнозувати подальший її розвиток.

Деякі ознаки є ключовими для оцінювання стану особин і популяції, тому до програми наших досліджень входили питання вивчення онтоморфогенетичного стану рослин, підрахунку кількості особин та встановлення їхньої життєвості за морфометричними параметрами. Онтоморфогенез клокички перистої супроводжується зміною вікових станів від проростка до снільної особини. У кількісній оцінці рослин у популяції чисельність особин має основне значення, особливо кількість генеративних рослин, які визначають здатність популяції до самопідтримання. Вікову структуру інтродукційних популяцій вивчено за методом порівняння темпів розвитку, за яким про швидкий розвиток популяції свідчить швидкий перехід рослин від ювенільного до дорослого стану [13]. Кількість генеративних особин є однією із найхарактерніших ознак, яка відрізняє популяції одну від однієї за життєвим станом і дає змогу класифікувати популяції за їх якостями за трьома основними типами: процвітаючі, рівноважні та депресивні [11, 12].

Об'єктивну кількісну інформацію про рослини отримано за морфометричними методами, в яких всяка ознака є параметром, а особина загалом характеризується сукупністю таких параметрів. Оцінено життєвий стан рослин за морфологічними показниками, що відображають потужність розвитку вегета-

тивних та генеративних органів і ступінь їх пристосування до екологічних умов зростання з інтенсивністю освітлення 10-15 %, 35 і 55 %. Вимірювання проведено за такими ознаками: 1 – параметри, які оцінюють ступінь розвитку вегетативних органів (середня кількість вегетативних пагонів, середня кількість вегетативних пагонів на одній гілці); 2 – параметри, які оцінюють ступінь розвитку генеративних органів (середня кількість генеративних пагонів, середня кількість генеративних пагонів на одній гілці, середня кількість плодів на гілці, середня кількість насіння у плоді); 3 – параметри, які показують адаптаційні можливості рослини залежно від екологічного режиму (середня кількість скелетних гілок, середній річний приріст головної осі, середній річний приріст бокових пагонів, середній розмір листків). Кожен морфометричний параметр характеризується середньою величиною, дисперсією, рівнем варіації.

Інтродукційна популяція *Staphylea pinnata* L. формувалася в умовах дендропарку "Олександрія" з 1971 р. і представлена двома локалітетами або локусами, що знаходяться у середньовіковій (кв. 24) та старовіковій (кв. 27) діброві на відстані 700 м одна від одної. Екологічні параметри локалітетів збігаються із характеристикою типових місцезростань *Staphylea pinnata* [10], але відрізняються між собою за ценотичними умовами, які залежать від інтенсивності освітлення.

Едифікатором середньовікової діброви є *Quercus robur* L. 60-80-річного віку. I ярус формують *Acer platanoides* L., *Tilia cordata* Mill., *Fraxinus excelsior* L., II ярус – *Acer campestre* L., *Acer tataricum* L., *Crataegus monogyna* Jacq., *Tilia platyphyllos* Scop., *Pyrus communis* L., рідко трапляється *Carpinus betulus* L. Зімкненість крон становить 0,30. У густому підліску переважають: *Rhamnus cathartica* L., *Euonymus europaea* L., *E. verrucosa* Scop., самосів кленів, а *Rubus caesius* L. формує зарості. У трав'яному покриві, проективне покриття якого становить 90-100 %, домінують: *Festuca tenuifolia* Sibth., *Agrostis tenuis* Sibth., *Dactylis glomerata* L., *Poa angustifolia* L., *Poa annua* L., *Phleum pratense* L., *Elytrigia repens* (L.) Nenski. Навесні аспект створюють *Lamium purpureum* L., *Viola odorata* L., *Pulmonaria obscura* Dumort. Інтенсивність освітлення упродовж вегетаційного сезону становить 10-15 %. Шар опад незначний. Густий підлісок та розростання влітку мезофільних злаків негативно впливають на насінневе та вегетативне відновлення *Staphylea pinnata*. Розчищення локусу від заростей та самосіву кленів проводили починаючи з 2004 р. і є регулярним кожні 3 роки. Ці заходи зменшили конкурентний вплив на рослини клокички перистої, що призвело до незначного збільшення площі локусу і загальної кількості особин, проростання насіння та росту рослин вегетативного походження, розвитку особин усіх вікових станів.

Едифікатором старовікової діброви є *Quercus robur* 250-300-річного віку. Другий ярус формують: *Acer platanoides*, *A. campestre*, *Tilia cordata*, *Fraxinus excelsior*. У підліску домінують: *Sambucus nigra* L., *Lonicera tatarica* L., *Euonymus europaea*, *Staphylea pinnata*. Трав'яний покрив має проективне покриття 25 % і складається з неморальних видів: *Aegopodium podagraria* L., *Stellaria holostea* L., *Glechoma hederacea* L. Весняний аспект створюють *Anemona ra-*

nunculoides L., *Corydalis solida* (L.) Clairv., *Ficaria verna* Huds., *Gagea lutea* Ker-Gawl., *Gagea minima* (L.) Ker-Gawl., *Pulmonaria obscura*. Добре виражений листовий опад затримує вологу на поверхні ґрунту. Старовікова діброва є типовим рослинним угрупованням *Quercetum (roboris) aegopodiosum* Зімкненість крон становить 0,5-0,6, інтенсивність освітлення – 35 %. Підвищення інтенсивності освітлення, завдяки розчищенню від самосіву, від 10-15 до 35 % сприяло збільшенню площі локусу, чисельності особин та змінам у віковій структурі [8, 9].

Моніторингові дослідження показали, що площа локалітету інтродукційної популяції клокички перистої у середньовіковій діброві за 10 років збільшилася на 10 м², а кількість – на 49 особин, середня щільність збільшилася з 3 особин на 4 м² до 5 і залишається постійною, а вікова структура – неповностаповою (сенільних особин немає), 60 % рослин – це особини іматурного віку. Отримані показники характеризують локус як інвазійний, процвітаючий, але з повільним темпом розвитку. Площа локусу у старовіковій діброві збільшилася на 1250 м², а кількість особин в різні роки становила від 312 до 470, рослини іматурного та віргінільного станів становлять 53 %. Отримані показники характеризують локус як центричний, а за віталітетною структурою збалансований, з позитивним і швидким розвитком (табл. 1). Ознакою життєвого стану рослини є темпи її розвитку. Умови, в яких рослини швидко розвиваються, близькі до екологічного оптимуму [1, 4, 14].

В умовах дендропарку генеративні рослини в обох локусах становлять 28 % і відрізняються за життєздатністю. Контрольним екземпляром у вимірюванні вважали генеративну особину, яка зростає у старовіковій діброві (кв. 20) в умовах близьких до фітоценотичного оптимуму за інтенсивності освітлення 55 %. Дослідження морфологічних параметрів генеративних особин клокички перистої, які визначають їх життєвість, показали, що річний приріст у висоту та розміри листків майже не змінюються в екологічних умовах з різною інтенсивністю освітлення (табл. 2).

Відрізняються рослини за кількістю вегетативних і генеративних пагонів і репродуктивною здатністю. У репродуктивний період на перше місце у рослин виходить біомаса генеративних органів, що позначається як репродуктивне зусилля рослин і найбільше для них показове. Рослини з високим рівнем життєздатності (кв. 20, 27) мають підвищену продуктивність, більш стійкі до екологічних впливів, здатні до ефективного розмноження. Генеративні особини локусу кв. 24 мають резерв у розвитку генеративної сфери.

Довготривалі моніторингові дослідження інтродукційної популяції *Staphylea pinnata* L. у фітоценологічних та екологічних умовах дендропарку "Олександрія" засвідчили, що екологічні параметри локусу старовікової діброви з інтенсивністю освітлення 35-55 % наближені до екологічного оптимуму реліктового виду, в яких розвиток особин є позитивним та швидким. Генеративні особини відрізняються кількістю генеративних пагонів, підвищеною продуктивністю і здатністю до ефективного розмноження. В умовах середньовікової діброви з інтенсивністю освітлення 10-15 % темп розвитку особин є повільним, а продуктивність генеративних особин менша у 2-3 рази.

Табл. 1. Чисельність та онтогенетична структура інтродукційної популяції *Staphylea pinnata* L. у дендропарку "Олександрія" у 2004-2014 рр.

Рік досліджень	Місцезростання у парку (кв.)	Площа популяції, м ²	Кількість особин	Проростки, р		Ювенільна група, j		Іматурна група, im		Віргінільна група, v		Генеративна група, g		Щільність популяції, шт. на 4 м ²
				шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	шт.	%	
2004	27	610	312	6	40	13	204	65	42	14	10	3	3	
2007	27	1300	387	3	34	9	184	47	124	32	34	9	6	
2009	27	1600	300	4	40	13	54	18	123	41	71	24	7	
2011	27	1480	300	4	40	13	54	18	123	41	71	24	7	
2014	27	1860	470	13	81	17	119	25	133	28	74	16	7	
2004	24	50	16	-	2	12	3	19	4	25	7	44	3	
2007	24	50	60	24	40	27	6	10	5	8	9	15	5	
2009	24	50	56	12	21	34	12	22	4	7	9	16	5	
2011	24	60	56	12	21	34	12	21	4	7	9	16	5	
2014	24	60	75	7	9,3	7	45	60	7	9,3	9	12	5	

Табл. 2. Морфологічні параметри генеративних рослин клокички перистої в локусах інтродукційної популяції дендропарку "Олександрія"

Місцезнаходження (кв.)	Вікова група	Середній річний приріст головної осі, см	Середній річний приріст бічних пагонів, см	Середня кількість скелетних гілок, шт.	Середня кількість вегетативних пагонів на гілці, шт.	Середня кількість генеративних пагонів на гілці, шт.	Середній розмір листків		Середня кількість тивних пагонів, шт.	Середня кількість генеративних пагонів, шт.	Середня кількість плодів на гілці, шт.	Середня кількість насіння у плоді, шт.
							довжина	ширина				
20	генеративні	32,0 ^{±1,1}	6,0 ^{±1,1}	35,0 ^{±0,1}	8,0 ^{±1,0}	19,0 ^{±3,7}	28,0 ^{±1,3}	19,0 ^{±1,3}	280 ^{±1,5}	665 ^{±1,1}	52 ^{±0,9}	2 ^{±0,2}
24	генеративні	35,0 ^{±1,2}	14,0 ^{±3,4}	15,0 ^{±3,9}	11,0 ^{±2,8}	19,0 ^{±3,6}	27,0 ^{±0,9}	19 ^{±0,5}	165 ^{±1,9}	285 ^{±1,7}	19 ^{±4,3}	1,4 ^{±0,1}
27	генеративні	25,0 ^{±1,2}	7,0 ^{±1,6}	6,0 ^{±0,8}	10,0 ^{±0,8}	18,0 ^{±1,2}	30,0 ^{±1,8}	20,0 ^{±0,7}	65 ^{±2,0}	111 ^{±1,9}	41 ^{±4,1}	2,0 ^{±0,1}

Література

1. Царик Й. Генеративне розмноження популяцій рослин високогір'я Карпат як ознака життєздатності / Й. Царик, В. Кияк, Р. Дмитрах, В. Білонога // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Сер.: Біологічна. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2004. – № 36. – С. 50-56.
2. Ермакова И.М. Жизненность ценопопуляций и методы ее определения / И.М. Ермакова // Ценопопуляции растений: сб. науч. тр. – М.: Изд-во "Наука", 1976. – С. 92.
3. Жилиев Г.Г. Жизнеспособность популяций растений / Г.Г. Жилиев. – Львов, 2005. – 304 с.
4. Жилиев Г.Г. Структурно-функціональна організація фітоценозів Карпат / Г.Г. Жилиєв, Й.В. Царик // Структура високогірних фітоценозів Українських Карпат: зб. наук. праць. – К.: Изд-во "Наук. думка", 1993. – С. 33-49.
5. Заугольнова Л.Б. Типы функционирования популяций редких видов растений / Л.Б. Заугольнова, С.В. Никитина, Л.В. Денисова // Бюллетень МОИП. Отделение: биология. – 1992. – Т. 97, вып. 3. – С. 80-90.
6. Злобин Ю.А. Принципы и методы изучения ценоценозических популяций растений / Ю.А. Злобин. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1989. – 146 с.
7. Злобин Ю.А. Популяции редких видов растений: теоретические основы и методика изучения / Ю.А. Злобин, В.Г. Складар, А.А. Клименко. – Суми: Вид-во "Універ. книга", 2013. – 439 с.
8. Калашнікова Л.В. Основні риси розвитку та вікова структура штучної популяції *Staphylea pinnata* L. в культурфітоценозах дендропарку "Олександрія" / Л.В. Калашнікова // Наукові записки. – Сер.: Біологія. – Тернопіль: Вид-во "Тернопіль. педун-тет", 2007. – № 4 (34). – С. 38-41.
9. Калашнікова Л.В. Структура інтродукційних популяцій рідких деревесних рослин в дендропарку "Александрія" / Л.В. Калашнікова // Інтродукція рослин: зб. наук. праць. – 2011. – № 3. – С. 43-48.
10. Клеопов Ю.Д. Анализ флоры широколиственных лесов европейской части СССР / Ю.Д. Клеопов. – К.: Изд-во "Наук. думка", 1990. – 352 с.
11. Работнов Т.А. Значение отдельных групп особей для характеристики популяций / Т.А. Работнов // Труды БИН АН СССР. – Сер.: 3. – М.-Л.: Изд-во АН СССР. – 1950. – Вып. 6. – С. 115-120.
12. Работнов Т.А. Вопросы изучения состава популяций для целей фитоценологии / Т.А. Работнов // Проблемы ботаники: сб. науч. тр. – М.-Л.: Изд-во АН СССР. – 1950. – Вып. 1. – С. 465.
13. Работнов Т.А. Методы определения возраста и длительности жизни у травянистых растений / Т.А. Работнов // Полевая геоботаника: сб. науч. тр. – М.-Л.: Изд-во АН СССР. – 1960. – Т. 2. – С. 249-278.
14. Работнов Т.А. Изучение ценоценозических популяций в целях выяснения "стратегии жизни" видов растений / Т.А. Работнов // Бюллетень МОИП. Отделение: биология. – 1975. – Т. LXXX (2). – С. 5-17.

Надійшла до редакції 12.04.2016 р.

Калашнікова Л.В. Мониторинговые исследования интродукционной популяции *Staphylea pinnata* L. в фитоценологических условиях дендропарка "Александрія"

Представлена информация о продолжительных мониторинговых исследованиях (2004-2014 гг.) интродукционной популяции реликтового вида, включенного в Красную книгу Украины, *Staphylea pinnata* L., которая формировалась в экосистемах дендропарка "Александрія" с 1971 г. Представлены данные, которые отображают изменения площади, численности особей, возрастной дифференциации в границах локусов популяции на протяжении исследований. Приведено описание фитоценологических и экологических условий существования и количественную оценку морфометрических параметров генеративных особей, которые отображают их жизнеспособность в локусах с разными экологическими условиями.

Ключевые слова: мониторинг, интродукционная популяция, *Staphylea pinnata* L., экологический оптимум, морфометрические параметры.

Kalashnikova L.V. Monitoring Studies of Introduction of *Staphylea pinnata* L. Population in Phytocoenotic Conditions in Alexandria Dendropark

The information on long-term monitoring studies (2004-2014) of introduced population of relict species of *Staphylea pinnata* L., included to the Red Book of Ukraine that was formed in ecosystems of Alexandria dendropark since 1971 is given. The data that shows changes in the area, number of individuals, and age differentiation within loci of population during monitoring is provided. Phytocoenotic and environmental conditions, quantitative assessment of morphometric parameters of generative individuals that reflect their viability in loci with various coenotic conditions are described.

Keywords: monitoring, introduced population, *Staphylea pinnata* L., phytocoenotic optimum, morphometric parameters.

УДК [582.788.1:635.925]:[58:069.029](477-25)

ЭКСПОЗИЦИЯ ДЕКОРАТИВНЫХ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ СЕМЕЙСТВА *CORNACEAE* (DUMORT.) DUMORT. В НАЦИОНАЛЬНОМ БОТАНИЧЕСКОМ САДУ ИМ. Н.Н. ГРИШКО НАН УКРАИНЫ

А.В. Клименко¹

Подобран и обоснован ассортимент древесных растений для создания экспозиции "Декоративные представители семейства *Cornaceae* (Dumort.) Dumort." в Национальном ботаническом саду им. Н.Н. Гришко НАН Украины (НБС) согласно таксономии этого семейства. Проведен сравнительный анализ по категориям внутривидовой изменчивости растений, используемых в экспозиции. Показано многофункциональное значение экспозиции, её ценность для специалистов в области биологии, учащихся и аматоров, которые могут свободно ознакомиться с новыми садовыми формами и сортами семейства *Cornaceae*, а также с примерами их использования в озеленении.

Ключевые слова: ассортимент, экспозиция, функциональное значение, перспективные сорта, биоморфологические типы.

Вступление. Экспозиция "Декоративные представители семейства *Cornaceae*" создается с 2005 г. по распоряжению Президиума Национальной академии наук, администрации и Ученого совета НБС. Задание предусматривает создание экспозиции из наиболее перспективных для озеленения видов, форм и сортов этого семейства. Для выполнения поставленной задачи был выделен участок между аллеей дуба красного и рядовой посадкой лиственницы европейской. Экспозиция находится в открытом доступе, граничит с участками пряно-ароматических и лекарственных растений и состоит из декоративных и декоративно-плодовых низкорослых, средних, крупных кустарников и низкорослых деревьев семейства *Cornaceae*, являясь, по сути, вместе с лекарственными и пряно-ароматическими травами территорией полезных растений.

Объекты и методы. Объекты – перспективная группа декоративных растений семейства *Cornaceae*, подобранная для экспозиции. Методы включают: изучение роста, развития, цветения, плодоношения, декоративных особенностей подобранного ассортимента растений.

Методики. Для выполнения поставленного задания использованы: 1) систематика семейства *Cornaceae* А.В. Кустовской [2]; 2) методика внутри-

¹ мл. науч. сотр. А.В. Клименко – Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, г. Киев